

Zažite vedu so SAV v Poprade na Sobotskom námestí

19.8.2026 - Andrea Nozdrovická | SAV

V snahe priblížiť výsledky svojej práce aj v regiónoch Slovenska organizuje Slovenská akadémia vied už po tretí raz podujatie Zaži vedu so SAV. Po Trnave (2024) a Košiciach (2025) tento rok od 11. do 12. septembra 2026 zavíta do Popradu - Spišskej Soboty. Na Sobotskom námestí bude 21 ústavov SAV populárnou a zaujímavou formou prezentovať výsledky svojej výskumnej práce. Počas prvého dňa podujatia je pripravený aj bohatý program na pódiu plný krátkych prednášok, kvízov či diskusie, ktorý bude moderovať Marcel Forgáč.

Festival vedy so SAV sa začína v piatok o 9.00 hod., keď sa otvoria stánky ústavov s výsledkami svojej vedeckej práce. Stánkovú prezentáciu spestrí bohatý program na pódiu - krátke 10-minútové prednášky, kvízy (dopoludnia špeciálny pre deti, popoludní pre kohokoľvek), kde výhrou bude pobyt v ľubovольnom termíne v kongresovom zariadení SAV. Trochu odľahčene predstavia vedu aj finalisti tohtoročného Science Slamu. Zaujímavá bude aj diskusia o tajomstvách ukrytých v podzemí Vysokých Tatier a okolia nielen Popradu. Piatkový program vyvrcholí stále mladými hitmi skupiny Beatles v podaní skupiny The Beatle Hearts Club.

Sobotné dopoludnie 12. septembra 2026 bude venované už iba prezentácii vedy v stánkoch. Koniec je naplánovaný na 13.00 hod.

„Chceme, aby bolo vidieť, že veda a Slovenská akadémia vied nie je uzavretá v laboratóriách a len v Bratislave. Že je súčasťou nášho každodenného života a môže byť zaujímavá aj zábavná. Preto radi prichádzame za ľuďmi do regiónov a ukazujeme im, čo všetko dnes slovenská veda dokáže. Teším sa, že tentoraz môžeme vedu SAV zažiť spolu s Popradčanmi a návštevníkmi Spiša,“ pozýva na podujatie predseda Martin Venhart.

Koho uvidíte v stánkoch SAV

- Astronomický ústav SAV

Chcete vedieť, ako funguje minirobotické observatórium, ktoré sleduje a fotí nočnú oblohu? Čaká vás aj pohľad cez prenosné ďalekohľady, debaty o najnovších vesmírnych témach a o všetkom, čo vás zaujíma okolo nedávneho zatmenia Slnka. Pre malých aj veľkých návštevníkov je pripravená tvorivá dielňa, v ktorej si budú môcť navrhnuť a vytvoriť svoju vlastnú planétu.

- Biomedicínske centrum SAV

V tomto stánku si budete môcť poskladať kúsok DNA z lega, zapleť DNA zo špagátikov a následne si ju odniesť domov, vymodelovať si ucho, vyriešiť sluchovú slepú mapu či vyžrebovať si v lotérii dobrých génov konkrétny gén a dozvedieť sa, akú úlohu v tele zohráva. Vedkyne BMC SAV priblížia aj fungovanie štruktúr pre správne počutie prostredníctvom 3D modelu vnútorného ucha a záujemcovia si budú môcť vyriešiť aj genetický kvíz.

Okrem toho si budete môcť overiť svoju fyzickú zdatnosť a pamäť či zmerať, koľko máte tuku a svalov v tele a dozvedieť sa viac o vplyve pohybu na zdravie.

- Spoločenskovedný ústav Centra spoločenských a psychologických vied SAV

Ako sa žilo ženám v minulosti a čo o ich postavení hovorí spoločenskovedný výskum dnes? Príďte objavovať fascinujúce príbehy žien 20. storočia a zistíte, ako sa menilo ich postavenie v spoločnosti. V stánku Spoločenskovedného ústavu CSPV SAV si môžete vyskúšať escape hru, otestovať svoje vedomosti v online kvíze a porozprávať sa s historičkami, historikmi, psychologičkami a psychológmi ústavu. Dozviete sa napríklad aj to, prečo ženy a muži odlišne vnímajú psychologickú pomoc a aké poznatky prináša o tejto téme súčasný spoločenskovedný výskum. Pre učiteľky a učiteľov dejepisu budú pripravené aj metodické materiály využiteľné na ich hodinách.

- Ústav experimentálnej psychológie Centra spoločenských a psychologických vied SAV

Stres je prirodzenou súčasťou života, no nie vždy máte dostatok vnútorných zdrojov na jeho zvládanie. Dozviete sa, ako funguje systém vzťahovej väzby a prečo môže navodenie pocitu bezpečia pomôcť znižovať vnímaný stres, regulovať emócie a posilňovať psychickú odolnosť.

Predstavíme vám princíp primingu bezpečného pripútania, psychologického prístupu podloženého vedeckými výskumami vrátane výskumu realizovaného na Slovensku.

Vyskúšate si jednoduché zážitkové cvičenia, prostredníctvom ktorých si overíte, ako môže pocit bezpečia ovplyvniť vaše prežívanie náročných situácií.

Odniesiete si praktické postupy, pomocou ktorých môžete cielene aktivovať vlastné vnútorné zdroje a podporiť svoju psychickú pohodu a odolnosť v každodennom živote.

- Elektrotechnický ústav SAV

Ústav predstaví hravou formou fyzikálne javy z oblasti elektrotechniky a záujemcom a záujemkyniam vedecký tím ústavu porozpráva o súčasných trendoch z oblastí elektrotechniky, a hlavne o najmodernejších trendoch v oblasti supravodivosti a pokročilých polovodičových materiálov. Dozviete sa, ako by mohli tieto javy obohatiť váš každodenný deň.

- Geografický ústav SAV

Nad našimi hlavami práve teraz obieha tisíce satelitov a niektoré z nich každých pár dní odfotia celú Zem. Prečo taká snímka vlastne vzniká? A čo sa z nej dá vyčítať? Vedia napríklad znázorniť, kde ubúda les, kde sa rozrastajú mestá, kde je sucho a kde polia zozelenali skôr ako vlni. Aj vďaka diaľkovému prieskumu Zeme vieme porovnať dnešnú krajinu s tou, ktorú si pamätajú naši starí rodičia. Môžeme tak určiť, čo sme v krajine za ten čas urobili dobre, čo zlé a prečo. Takto vieme pochopiť fungovanie prírody a človeka a pokúsiť sa nastaviť toto fungovanie tak, aby krajina vydržala aj pre tých, čo prídu po nás. Toto všetko vám vedci Geografického ústavu SAV ukážu na snímkach, ktoré si môže stiahnuť ktokoľvek.

- Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV

V stánku ústavu získate informácie o výskume slovenského jazyka. Svoje jazykové vedomosti si budete môcť preveriť kvízmi a zábavnými hrami, ako aj diskusiou s jazykovedcami. Zistíte, aké počítačové nástroje sa využívajú pri zostavovaní slovníka.

Spoznáte slovníkový portál, digitálny Atlas slovenského jazyka, Slovenský národný korpus aj ďalšie zaujímavé jazykové nástroje. Súčasťou prezentácie bude aj výstava najznámejších publikácií z produkcie ústavu.

- Neuroimunologický ústav SAV

Každý deň robíme stovky rozhodnutí – od tých najjednoduchších až po také, ktoré môžu ovplyvniť celý náš život. Vznikajú tieto rozhodnutia vedome alebo o nich náš mozog rozhoduje ešte skôr, než si ich uvedomíme?

Moderná neuroveda dnes odhaľuje fascinujúce procesy, ktoré stoja za našim myslením, vedomím a pocitom slobodnej vôle.

Prostredníctvom interaktívneho modelu mozgu spoločne preskúmame, ktoré jeho časti sa podieľajú na rozhodovaní, ako vzniká naše „ja“ a prečo je pochopenie fungovania mozgu dôležité v dobe rýchlo sa rozvíjajúcich technológií, množstva informácií a umelej inteligencie.

- Parazitologický ústav SAV

V stánku uvidíte svet vektorov – kliešťov, ovadov a ďalších drobných organizmov, ktoré môžu prenášať nebezpečné patogény na ľudí aj zvieratá. Dozviete sa, ako tieto prenášače spoznať, kde sa s nimi najčastejšie stretávame, aké ochorenia môžu spôsobovať a ako sa účinne chrániť. Pripravené budú interaktívne 3D modely vektorov, ukážky ich anatómie a životného cyklu, vizuálne materiály o prenose chorôb, ako aj praktické rady k prevencii – od správneho odstránenia kliešťa až po ochranu domácich zvierat. Súčasťou budú aj zaujímavosti z aktuálneho výskumu, diagnostiky a možností liečby vektorových ochorení.

- Sociologický ústav SAV

Objavte sociológiu na vlastnej koži! Prostredníctvom interaktívnych aktivít si môžete vyskúšať, ako vznikajú sociologické dáta, čo prezrádzajú o našej spoločnosti a aké hodnoty či priority nás formujú. Staňte sa súčasťou živého výskumu – zadajte svoje odpovede, sledujte výsledky v reálnom čase a porovnajte ich s ostatnými návštevníkmi a návštevníčkami. Príďte preskúmať, ako sociológia pomáha lepšie porozumieť svetu okolo nás aj rozhodnutiam, ktoré ovplyvňujú každodenný život.

- Ústav anorganickej chémie SAV

V stánku ústavu nájdete antibakteriálne materiály či materiály pre environmentálne aplikácie tlačené na 3D tlačiarňu, keramické materiály schopné odolávať extrémnym teplotám využiteľné napríklad v raketoplánoch či keramické náhrady kostí a kĺbov. Toto všetko, ale aj mnohé iné uvidíte formou zaujímavých experimentov.

- Ústav experimentálnej fyziky SAV

Má pripravené tri expozície

1. Čarovný svet magnetizmu, kde spoznáte princípy magnetických javov pomocou hier, experimentov či exponátov. Objavíte, že nie každý kovový materiál je magnetický tak, ako si predstavujete. Hlavným exponátom bude tzv. magnetická kvapalina v podobe „magnetického ježka“.
2. Mrazivé tajomstvo supravodičov ukáže, čo sú supravodiče, prečo sa práve tejto oblasti výskumu vedci venujú?
3. Žiť v extrémoch. Pomocou jednoduchých experimentov sa dozviete, ako rôzne materiály menia svoje vlastnosti, ak ich ochladíme na teploty nižšie, ako sa bežne vyskytujú na Zemi. Pripravte sa tiež na množstvo zábavných, ale aj chutných pokusov s vákuom.

- Ústav molekulárnej biológie SAV

Viete, že baktérie sa medzi sebou rozprávajú? A dokonca si dokážu „posielať správy“ podobne ako na

sociálnych sieťach? Prídte s nami odhaliť tajomný mikrosvet, kde mikroorganizmy komunikujú pomocou neviditeľných signálov, spolupracujú a menia svoje správanie podľa toho, koľko ich je na jednom mieste.

Dozviete sa, ako funguje ich „tajná reč“ – proces nazývaný „quorum sensing“ – vďaka ktorému baktérie dokážu napríklad svietiť, vytvárať biofilmy alebo sa brániť antibiotikám. Objavíte aj to, ako baktérie komunikujú s rastlinami a ako tieto neviditeľné interakcie ovplyvňujú prírodu okolo nás.

Pozriete sa na baktérie pod mikroskopom a odhalíte svet, ktorý je voľným okom neviditeľný. Objavíte fluorescenčné farby a svetelné signály, ktorými mikroorganizmy „hovoria“. Zistíte, ako vedci skúmajú tieto procesy a prečo sú dôležité pre náš každodenný život

- Ústav materiálov a mechaniky strojov SAV

Pripravená je misia ExKódus – interaktívna popularizačná aktivita, ktorá spája vedu, techniku na princípe escape roomu. Pracuje sa v malých tímoch a riešia sa úlohy z fyziky, logiky a materiálového výskumu. Čaká vás hustota materiálov, spojené nádoby, svetlo a optika, logický rébus a tímová spolupráca pod časovým tlakom.

- Ústav stavebníctva a architektúry SAV

Stánok bude zameraný na popularizáciu vybraných tém z oblasti udržateľných stavebných materiálov a základných optických fyzikálnych javov. Prostredníctvom interaktívnych ukážok vám vedci predstavia princípy využitia perspektívnych materiálov v kontexte udržateľného stavebníctva, ako aj základné optické javy, ako sú odraz, lom, rozklad svetla, polarizácia či interferencia. Prezentácia v stánku vám poskytne príležitosť oboznámiť sa so súvislosťami medzi fyzikálnymi princípmi, vlastnosťami materiálov a ich praktickými aplikáciami.

- Ústav geotechniky SAV

Na našej planéte sa nachádza každá forma vody – sladká, slaná, pitná, znečistená, kontaminovaná. Slovensko patrí k tej šťastnejšej a bohatšej časti sveta, pretože okolo nás je dostatok zásob práve tej najdôležitejšej – pitnej sladkej a čistej vody. Z nezávadnej vody sa však kontaminovaná stane veľmi ľahko. To, ako kontaminácie vôd vznikajú, ako pôsobia na životné prostredie a zdravie človeka skúmajú aj vedci a vedkyne Ústavu geotechniky SAV.

Dajú sa procesy kontaminácie vôd zvrátiť? Vieme zo znečistenej a často nebezpečnej vody vytvoriť vodu čistú a nezávadnú? Môže byť pre nás kontaminovaná voda aj užitočná? Dozviete sa v tomto stánku.

- Ústav hydrológie SAV

V tomto stánku vám priblížime kolobeh vody v krajine, experimentálne prístroje na meranie zložiek hydrologickej bilancie v horách. Uvidíte, ako zbierame údaje o zrážkach, snehu či prietoku a prečo sú tieto informácie zaujímavé v meniacej sa klíme. Pripravené sú aj videá z terénneho výskumu v Západných Tatrách. Prídte sa s nami porozprávať o takmer štyridsaťročnom hydrologickom výskume, počas ktorého sme boli svedkami rôznych zmien a extrémov v povodí Jaloveckého potoka. Okrem prístrojov sa môžete tešiť na malé experimenty, ktoré vám názorne priblížia merania priamo v teréne. Svoje vedomosti si následne môžete preveriť v hydrologickom kvíze.

- Ústav materiálového výskumu SAV

Z čoho je vyrobený mobilný telefón, moderné auto, rodinný dom či vesmírna raketa? Na začiatku

každého výrobku stojí materiál. Ten nemusí vždy pochádzať z nových surovín. Recyklácia je dnes dôležitou súčasťou využívania mnohých materiálov a zohráva významnú úlohu aj pri výrobe moderných technológií. V tomto stánku zistíte, z akých materiálov sa skladá moderný mobilný telefón. Pomocou mikroskopov nahliadnete do jeho vnútra, preskúmate jednotlivé súčiastky a uvidíte, ako prebieha ich recyklácia.

Zároveň sa budete môcť pozrieť na materiály používané pri výrobe komponentov vesmírnych rakiet, urobiť si malý kvíz a spoločne nájsť odpovede na otázky, akým extrémnym podmienkam musia tieto materiály odolávať.

- Ústav slovenskej literatúry SAV

predstaví svoj nový projekt *Vlastné rukopisy*, zameraný na fenomén korešpondencie. Prostredníctvom sprístupnenia ukážok z listov, denníkov a pohľadníc z 19. a 20. storočia upozorní na ich autorky, dobové pomery i možnosti vtedajšej literárnej tvorby žien, a tak aj na aktuálne prebiehajúci výskum: na tablete bude sprístupnená pilotná verzia digitálneho archívu literárnej tvorby žien na Slovensku FEMLIT, ako aj Literárna mapa Bratislavy (LITMAP). Návštevníčky a návštevníci budú môcť tiež siahnuť po sérii originálnych pohľadníc (okrem iného s fotografiou Maše Haľamovej v Tatrách) a napísať osobný pozdrav inšpirovaný konkrétnym rukopisom alebo použiť výsostne svoj.

Publiku bude určená aj interaktívna hra SPISOVATELSKÝ IDENTIKIT, v rámci ktorej budú môcť aj tí najmenší poskladať svojho spisovateľa či spisovateľku.

- Ústav svetovej literatúry SAV

sa predstaví sériou hravých a interaktívnych aktivít, ktoré približujú, čomu sa venuje súčasný výskum v oblasti literatúry, literárnej vedy, prekladu, etiky a umelej inteligencie. Návštevníctvo sa bude môcť zoznámiť s aktuálnymi projektmi realizovanými v ústave aj s ukážkami knižnej aj časopiseckej tvorby. Program bude postavený na jednoduchých a zábavných formátoch, ktoré umožnia zapojiť sa do hier, kvízov a experimentovania s textami a nápadmi. Súčasťou budú aj aktivity, v ktorých si návštevníčky a návštevníci rôzneho veku vyskúšajú čítanie a porovnávanie rôznych textov, ktoré vytvorili ľudia, s tými, ktoré vygenerovala umelá inteligencia; zároveň sa budú môcť zamyslieť nad tým, ako sa mení spôsob, akým dnes pracujeme s informáciami a textom.

- Kongresové centrum SAV a hotel Academia v Starej Lesnej

predstaví svoje ubytovacie a kongresové služby vrátane možností organizovania konferencií, školení, seminárov, osláv a ďalších podujatí. Súčasťou prezentácie budú aj tipy na výlety vo Vysokých Tatrách a v okolí, ako aj zaujímavosti o regióne. Pre deti aj dospelých budú pripravené vedomostné kvízy, prostredníctvom ktorých si môžu hravou formou preveriť svoje znalosti o Tatrách.

Príloha: Program na pódiu

Spracovala: Andrea Nozdrovická

Grafika: Natália Feriančeková

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13852&source_no=20